

LIBELLEN IN HET DUIITS-NEDERLANDSE GRENSGEBIED: TEVERENERHEIDE,
BRUNSSUMER HEIDE EN SCHINVELDSE BOSSEN

Krüner, U., J.T. Hermans & H.J.M. van Buggenum (1987), 168 pp., met
kleuren- en zwart-witfoto's.

Het blijft plezierig als er overzichten verschijnen van lokale libellenfauna's en bij deze grensoverschrijdende inventarisatie is het voor het eerst dat er binnen vier jaar maar liefst drie maal aandacht wordt geschonken aan één en hetzelfde gebied (zie Leerschool, J.M.Th., Natuurhistorisch Maandblad 1984 & 1986). Opvallend hierbij is overigens dat de verschillende auteurs, wat betreft het voorkomen van een aantal soorten, het niet geheel met elkaar eens zijn.

Het onderhavige verslag geeft een algemene beschrijving van de betreffende gebieden, een beschrijving van de geïnventariseerde wateren met de aldaar aangetroffen libellen, een bespreking van de aangetroffen libellen per soort, met daarbij per soort de verspreiding, een apart hoofdstuk over bescherming en beheer en tot slot een samenvatting in het Duits.

De inventarisatie bestrijkt ca. 25 wateren, waarvan de beschreven kwelplasjes op de Brunssumer heide, met een combinatie van *Orthetrum coerulescens* en *Ceriatagrion tenellum*, voor Nederland het meest interessant zijn. Behalve op de soortensamenstelling

heeft kwel ook invloed op de vliegtijden: *C. tenellum* vliegt op de kwelplasjes maar liefst een maand eerder dan op de heidevennen en bij *Ischnura elegans*, *Coenagrion puella* en *Cordulia aenea* is dit verschil toch nog altijd twee weken. De oorzaak hiervan ligt waarschijnlijk in de relatief hoge wintertemperatuur van het kwelwater ($\pm 10^\circ\text{C}$), met als gevolg dat de larven zich gedurende de winter kunnen blijven ontwikkelen, althans een kortere rustperiode hoeven ondergaan. Daartegenover staat dat door de relatief lage zomertemperatuur van door kwel gevoede wateren een zich als larf uitsluitend in de zomermaanden ontwikkelende soort als *Lestes viridis* juist een maand later vliegt dan op heidevennen.

Voor de zure, Duitse venen valt op dat van de 44 gevangen *Leucorrhinia*'s 75 % bestaat uit *L. rubicunda*. Voor de zuid-Nederlandse, ondiepe ven-biotopen is dat een onverwachte verhouding; het ontbreken van *Lestes dryas* is echter met deze waarneming in overeenstemming. Evenals op de Overasseltse- en Hatertse venen werden van *Lestes virens* enkel zwervers waargenomen. Over het algemeen valt het vrijwel volledig ontbreken van mesotrofente soorten op; alleen *Cordulia aenea* werd in klein aantal waargenomen. Daarentegen is wel een minieme populatie *Cercion lindemanni* gevonden in de afgraving Heringshof, bij Schinveld. Dit is (voorlopig) de derde Nederlandse populatie van de afgelopen jaren.

Prettig van dit verslag zijn de uitgebreide situatieschetsen van de besproken wateren, alsmede de bijgevoegde foto's en plantenlijsten. Het is jammer dat de Rode Beek, als een van de zeer weinige heidebronbeken in Nederland, niet systematisch is geïnventariseerd. Ook wordt een integrerend overzicht gemist; een daaruit voortvloeiende bespreking per biotoop en bijvoorbeeld een vergelijking van de begeleidende soorten van minder algemene libellen had meer diepgang aan het verslag kunnen geven, terwijl het nu meer een overzicht is geworden van de afzonderlijke biotopen en soorten.

Deze uitgave kan besteld worden bij U. Krüner, Geldnerstraße 39, D-4050 Mönchengladbach, Duitsland. De prijs bedraagt ongeveer f 30,-.